

Blijven werken begint met op tijd ingrijpen: preventie als prioriteit

Position paper UWV t.b.v. Rondetafelgesprek stijging van de instroom in de WIA i.v.m. uitval door mentale problemen

Steeds meer mensen vallen uit van werk als gevolg van mentale klachten. Dat heeft allereerst gevolgen voor mensen zelf, maar ook voor werkgevers, voor de druk op het arbeidsongeschiktheidsstelsel en voor de samenleving als geheel. Psychische klachten kosten de samenleving 17 tot 51 miljard euro per jaar. Meer dan 40 procent van de nieuwe WIA-instroom hangt samen met mentale problematiek. Een stevigere inzet om uitval te voorkomen is nodig om deze trend te keren.

Kijk niet naar preventie van WIA-instroom maar naar preventie van uitval

UWV onderschrijft het rapport van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving over de hypernerveuze samenleving: mentale problematiek is een maatschappelijk vraagstuk¹. Een deel van dit bredere probleem is terug te zien in de WIA. UWV ziet een toename in het aantal mensen dat een WIA-uitkering krijgt omdat zij vanwege mentale problematiek niet meer kunnen werken. Zo'n 40 procent van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen heeft een psychische oorzaak, waarmee mentale problemen verreweg de belangrijkste reden zijn voor langdurige uitval. Het belang van preventie is dan ook evident. Hierbij zou het allereerst moeten gaan om de preventie van uitval. Zowel bij mensen met een werkgever, als bij mensen in de Ziektewet. Immers: wanneer iemand zich meldt voor een WIA-uitkering, zijn er al twee ziektejaren gepasseerd. De kans op herstel en werkhervatting is dan een stuk kleiner dan in de eerste periode dat iemand zich ziekmeldt. Bovendien biedt een focus op de WIA-instroom geen oplossing voor de '35-min-groep' die geen WIA-uitkering krijgt, maar in de praktijk vaak geen werk meer vindt².

De doorwerking van preventie naar WIA-aanvragen

Vroegtijdige inzet op preventie kan een groot effect hebben op het aantal aanvragen voor de WIA. Het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) WIA constateert:

Ongeveer 90% van de mensen die verzuimden vanwege ziekte, gaan na twee maanden weer aan de slag. Na een vol jaar is nog slechts 2,5% niet hersteld. Een nog veel kleiner deel – ongeveer 0,5 procent van alle ziekmeldingen – leidt tot een aanvraag voor een WIA-uitkering. Dat is onmiskenbaar een verdienste van werkgevers, bedrijfsartsen en arbodiensten. (...) als een groter deel van deze aanvragen wordt voorkomen, dan kan dit de WIA-instroom en druk op de uitvoering door UWV fors verlagen. Eenvoudig gesteld: als het aantal aanvragen van 0,5 naar 0,4 procent kan worden gebracht, neemt de WIA-instroom met 20 procent af. Maatregelen die het (langdurig) ziekteverzuim verlagen hebben dus een sterke hefboomwerking richting de WIA.³

Met andere woorden: een relatief bescheiden 'winst' aan het begin van het ziekteproces betekent een significant lager aantal mensen dat als gevolg van ziekte uiteindelijk bij UWV terechtkomt voor een WIA-beoordeling. Dat is in de eerste plaats van belang voor mensen zelf, maar heeft ook grote impact op de (schaarse) beoordelingscapaciteit bij UWV. Hiermee draagt preventie bij aan het terugdringen van de achterstanden.

Oplossingsrichtingen

In het huidige stelsel begint de betrokkenheid van UWV pas wanneer iemand al langdurig ziek thuis zit, en dus niet in het stadium waar preventie de meeste impact heeft. De bestaande dienstverlening voor cliënten en werkgevers kan echter een bijdrage leveren aan het voorkomen van uitval op de arbeidsmarkt. De onderstaande oplossingen bevinden zich dan ook niet allemaal binnen de (huidige) scope van de uitvoering door UWV, maar dragen wel alle bij aan een gezondere arbeidsmarkt. UWV doet de volgende aanbevelingen:

¹ Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (2025) *Op de rem! – Voorbij de hypernerveuze samenleving* ([link](#))

² UWV (2025) *Wel ziek, geen WIA* ([link](#))

³ *Werk aan de WIA – naar een stelsel dat weer werkt* (2026), p. 62 ([link](#))

1. Zet mensen tijdig in beweging

Investeer in mensen: zet werk centraal. Ondersteun werkgevers bij vragen over duurzame inzetbaarheid, ziekte en verzuim van personeel. Help mensen bij het vinden van nieuw of ander werk: een **tijdige overstap** kan uitval voorkomen. Benut hiervoor het landelijk dekkende netwerk van Werkcentra, waar UWV, gemeenten en sociale partners samenwerken en burgers laagdrempelig vragen kunnen stellen.

2. Benut de rol van passend werk

Werk kan de oorzaak zijn van uitval, maar (passend) werk kan ook een positieve rol spelen in het herstel. Start zo vroeg mogelijk met re-integratie wanneer iemand toch uitvalt. Versterk en behoud daarvoor de activering in de eerste twee jaar ziekte, zowel bij werkgevers als bij mensen die in de Ziektewet zitten en voor wie UWV verantwoordelijk is voor de re-integratie. Stimuleer daarom inclusief werkgeverschap door werkgevers te ondersteunen bij het in dienst nemen van mensen met een ziekte of arbeidsbeperking. Via de werkgeversdienstverlening van UWV reiken we werkgevers de hand met beschikbare kennis, dienstverlening, instrumenten en voorzieningen om preventie en duurzame inzetbaarheid binnen het bedrijf te organiseren.

→ **Mogelijk middel: no-riskpolis uitbreiden naar de Ziektewet**

Werknemers met (onder andere) een WIA- of Wajong-uitkering vallen onder de no-riskpolis. Voor werkgevers is het een voordeel om iemand met een no-riskpolis in dienst te nemen, omdat de (financiële) risico's van uitval door ziekte in dat geval niet voor rekening van de werkgever komen. De no-riskpolis geldt niet voor mensen in de Ziektewet. Uitbreiding van de no-riskpolis maakt het voor werkgevers aantrekkelijker om iemand met een Ziektewet-uitkering in dienst te nemen. Dat zorgt ervoor dat iemand tijdig (weer) in beweging kan komen, in plaats van dat men pas onder de no-riskpolis valt wanneer er eenmaal sprake is van een WIA-uitkering.

3. Vroegtijdige inzet arbeidsdeskundig advies

Onderzoek⁴ toont de meerwaarde van vroegtijdige inzet van arbeidsdeskundigen bij sociaal-emotionele klachten. Interventies van de arbeidsdeskundige, zoals advies over de inrichting van de werkplek en de belastbaarheid van de werknemer, bevorderen de re-integratiekansen en voorkomen langdurig verzuim. Dit leidt tot kostenbesparingen bij werkgevers en uiteindelijk ook tot minder aanvragen voor een WIA-beoordeling.

4. Maak gebruik van de bestaande kennis en kunde over psychosociale arbeidsbelasting

Psychosociale arbeidsbelasting (PSA) is een van de belangrijkste arbeidsrisico's en inmiddels een van de belangrijkste verzuimoorzaken. Vanuit de Arbeidsomstandighedenwet heeft de werkgever de verplichting beleid te voeren om PSA te voorkomen of te beperken. UWV, Arbodiensten en kennispartijen kunnen werkgevers hierbij ondersteunen. Zo organiseert het UWV Servicepunt Psychische Gezondheid en Werk kennissessies voor werkgeversbijeenkomsten en biedt het Arboportal een overzicht van hulpmiddelen en instrumenten voor het tegengaan van werkstress. Het breder bekend maken van de bestaande initiatieven kan werkgevers op korte termijn helpen om preventie en duurzame inzetbaarheid beter centraal te stellen.

Zorg voor een overkoepelende aanpak

Het is van belang om bij preventie niet te focussen op deelproblemen (zoals de WIA-instroom) maar oog te houden voor het bredere vraagstuk van mentale problematiek. Een succesvolle aanpak vereist dat er domeinoverstijgend wordt samengewerkt. Denk aan betere samenwerking tussen huisarts, bedrijfsarts, werkgever, ggz en arbeidsdeskundige. Maar ook op beleidsniveau en in de politiek is het van belang om de traditionele afbakening te overstijgen: benader het probleem niet alleen vanuit een SZW- of vanuit een VWS- invalshoek, maar trek gezamenlijk op.

Mentale klachten hebben hoge maatschappelijke, financiële en persoonlijke kosten. De maatschappelijke kosten worden geraamd op 17 tot 51 miljard euro⁵. De kosten zijn inmiddels ook zichtbaar in de begroting: zo zag het kabinet zich eerder dit jaar geconfronteerd met een tegenvaller van 1 miljard euro in de arbeidsongeschiktheidsuitgaven, vooral door een stijgende instroom in de WIA⁶. Blijven werken begint met op tijd ingrijpen. Hoe eerder wordt ingegrepen, hoe kleiner de maatschappelijke schade. Werk maken van preventie is belangrijk voor de begroting, voor de arbeidsmarkt, en vooral voor mensen zelf.

⁴ AKC, cahier 32 (2024) *Preventieve en vroegtijdige inzet van arbeidsdeskundigen* ([link](#))

⁵ *Uit balans – IBO mentale gezondheid en GGZ (2025)* ([link](#))

⁶ RTL Nieuws (17 maart 2026) *Minister Heinen (Financiën): 'Tegenvaller van ruim 1 miljard door steeds meer arbeidsongeschikten'* ([link](#))